

ГУМАНІТАРНІ СТУДІЇ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 4

До збірника ввійшли результати наукових досліджень молодих учених, аспірантів та студентів різних гуманітарних факультетів ВНЗ України та країн СНД.

Для наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів та всіх, хто цікавиться філософією та політологією.

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ РЕДАКТОР	А.Є. Конверський, д-р філос. наук, проф., чл.-кор. НАН України
РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ	В.А. Бугров, канд. філос. наук, доц. (заступник відп. ред.); Т.Г. Горбаченко, д-р філос. наук, проф.; Ф.М. Кирилюк, д-р філос. наук, проф.; А.М. Лой, д-р філос. наук, проф.; В.І. Лубський, д-р філос. наук, проф.; М.І. Обушний, д-р політ. наук, проф.; О.І. Салтовський, д-р політ. наук, проф.; П.П. Шляхтун, д-р філос. наук, проф.; В.Ф. Цвих, д-р політ. наук, проф.; В.І. Ярошовець, д-р філос. наук, проф.; С.В. Руденко, канд. філос. наук
Адреса редколегії	01033, м. Київ, вул. Володимирська, 60 філософський факультет ☎ 239 32 78
Рекомендовано	Вченою радою філософського факультету від 31.03.08 (протокол № 6)
Відповідальний за випуск	С.В. Руденко, канд. філос. наук

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, відповідної галузевої термінології, власних імен та інших відомостей. Редколегія залишає за собою право скорочувати та редагувати подані матеріали. Рукописи та дискети не повертаються.

*В.Л. Хромець, канд. філос. наук,
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ*

ГОЛОВНІ УМОВИ ВИНИКНЕННЯ РЕЛІГІЄЗНАВСТВА

У середині XIX століття складаються сприятливі умови для формування нової науки, предметом якої стає систематичне вивчення релігії. Можна виокремити кілька умов:

1. У другій половині XIX століття у новоевропейській філософії науки починає домінувати думка про те, що розвиток науки в цілому пов'язаний з диференціацією наукового знання. У позитивізмі, який на певний час починає домінувати у філософії науки, й речником якого став О. Конт, вказувалось, що знання має ґрунтуватися на узагальненні емпіричних фактів – тільки таке знання може бути позитивним. Незважаючи на продуктивні ідеї позитивізму він не враховував специфічного характеру знання про людину та суспільство і їх розвиток. Позитивістська концепція носила у вирішенні цих питань виразний натуралізм, тобто були спроби застосування методів природничих наук у дослідженні культури, що призводило до редукціонізму, за якого не розумілася власне специфіка культурних процесів. У цей період починають формуватися парадигми так званого гуманітарного знання. П.Ш. де ла Соссе зазначає: "Замість політичної історії, краще сказати, паралельно з нею постає історія культури, до сфери дослідження якої потрапляє не тільки доля держав, але і устрій суспільства, матеріальний прогрес народів, розвиток мистецтва та науки, а також історія різних думок" [1]. П.Ш. де ла Соссе, вчений, якого справедливо можна вважати одним із засновників релігієзнавства, помітив зміну цих тенденцій, зокрема, що зацікавлення історією культури стає одним з визначальних, а принцип історизму стає основним. Спочатку оформлюється думка, що гуманітарні науки від природничих відрізняються предметом (В. Дільтей), а потім вказується на те, що вони відрізняються не тільки (і не скільки) предметом, а перш за все, методами дослідження (В. Віндельбанд, Г. Ріккерт). Зважаючи на це, можна констатувати, що релігієзнавство і за предметом і за методами відповідає критеріям гуманітарних наук. Тобто нова наука, наука про релігію стає невід'ємною частиною в системі гуманітарного знання.

2. Звичайно, твердження, що нова наука виникає на порожньому місці, не відповідає дійсності. Так, до ще однієї умови слід віднести елементи релігієзнавчого знання, які ми зустрічаємо у представників інтелектуальної історії людства: можна згадати індійського царя Акбара, арабського філософа Аверроеса, грецьких мислителів Круція та Ксенофонта, середньовічного теолога Петра Абеляра, але справді критичний аналіз релігії, те, що ми могли б назвати філософією релігії, у вузькому значенні цього слова, ми зустрічаємо у представників новоевропейської філософії: Б. Спінози, Д. Юма, І. Канта, Ф. Шлеєрмахера, та, звичайно, Г.В.Ф. Гегеля. Останнього П.Ш. де ла Соссе називає "...батьком (філософії релігії) (уточнення в дужках мос. – В.Х.), якому... немає рівних... тому що він, по-перше, виконав всеохоплююче дослідження, у якому охопив всі боки проблеми релігії (метафізичну, психологічну та історичну) у їх взаємозв'язку та узгодив розуміння релігії з її проявами. У кінцевому підсумку йому вдалося визначити предмет та завдання науки про релігію, у цьому його внесок, не дивлячись на багато проблем та недоліків лекцій по філософії релігії..." [2]. Справді Г.В.Ф. Гегель здійснив критичний аналіз релігії, але його подекуди спекулятивна схема не може і не була прийнята у релігієзнавстві, хоча б з тієї причини, що Г.В.Ф. Гегель говорить про так звану абсолютну релігію. Звичайно, дане твердження не могло бути сприйняте на той час молодого наукою. Тому і П.Ш. де ла Соссе та інші

батьки-засновники релігієзнавства – М. Мюллер та К. Тіле одноставно стверджують, що нова наука, наука про релігію, має бути світоглядно нейтральною. "Філософія релігії, – пише К. Тіле, – не є ані філософським вивченням, а ні вірою, яка сповідується тим чи іншим релігійним мислителем, вона не є сповіданням так званої природної релігії (яка відрізняється від релігії Одкровення), ні є тією частиною загальної філософії, що прагне до першопочатку усіх речей. Вона є філософським дослідженням деякого прояву людини, який притаманний усім і який ми називаємо – релігія. Як така вона є наука про релігію у вузькому значенні цього слова, бо наука – це філософське опрацювання зібраного, упорядкованого та класифікованого знання" [3]. Дана цитата К. Тіле показує ступінь розуміння того, чим є наука про релігію. Для нього та для згаданих вже М. Мюллера та П.Ш. де ла Соссе критична налаштованість по відношенню до релігії не є ціллю, а лише засобом. Ціллю стає систематичне дослідження релігії в усіх її аспектах та проявах. Принагідно можна зауважити, що дана ціль призвела до викристалізування ще одного принципу сучасного релігієзнавства – принципу світоглядної нейтральності або, як іноді його називають, – "принцип позаконфесійності", або "методологічної нейтральності".

3. Ще однією передумовою виникнення релігієзнавства стало вивчення неєвропейських мов та нехристиянських письмових релігійних джерел. Це було пов'язано зі здобутками філології. Філологія як наука оформлюється у XVII-XVIII столітті. На той час до кола її досліджень входило дослідження стародавньої культури, зокрема, мови, літератури, історії, філософії, мистецтва у їх взаємозв'язку. У другій половині XIX коли розпочинається диференціація окремих наук філологія починає розумітися, як сукупність наук про культуру народу, що виражається у мові, писемних пам'ятках та літературній творчості. До кола філологічного знання включають: мовознавство (лінгвістику), літературознавство, текстологію, джерелознавство, палеографію тощо.

1. Соссе П. Ш. де ла. Учебник по истории религий (фрагмент) // Классики мирового религиоведения. Антология. – Москва: Канон+, 1998. – С. 198; 2. Там само; 3. Тіле К. Основные принципы науки о религии // Классики мирового религиоведения. Антология. – Москва: Канон+, 1998. – С. 144-145.

Посталовский А.В. Структурно-функциональный подход в политической науке.....	231
--	-----

ЗВ'ЯЗКИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

Коломейцева Т.С. Деятельность органов местного самоуправления в сфере осуществления связей с общественностью (на примере муниципального образования, город Екатеринбург).....	234
---	-----

ФІЛОСОФІЯ РЕЛІГІЇ ТА РЕЛІГІЄЗНАВСТВО

Абу Алруб Емад Мустафа Ідеологеми війни і миру в теології традиційного ісламу.....	237
--	-----

Белая И.В. Трансформация образа Лао-Цзы от "старого младенца" до "святого небожителя" ..	245
--	-----

Гаврилова Н.С. Религиозные искания молодежи Украины	248
---	-----

Дзюба О.В. До питання про динаміку структурних елементів в релігійній системі	251
---	-----

Казючиц М.Ф. Религиозный образ и кинематограф. К проблеме религиозведческого анализа кинодокумента.....	252
--	-----

Киселёв О.С. Экуменические диалоги: цели, методология и результаты	255
--	-----

Королев А.А. Некоторые аспекты вопроса о "возрождении" ислама в Постсоветской России.....	258
---	-----

Кришмарел В.Ю. Теоретико-методологические аспекты исследования мифа (особенности осмысления "смерти" и "любви").....	261
---	-----

Ломачинська І.М. Духовне лідерство в історії християнської церкви: між героїзмом та подвижництвом	265
---	-----

Мазурика Ю.В. Восточноазиатские миссии Русской Православной Церкви: теоретический аспект ..	272
---	-----

Максутов И.Х. Пересматривая историю религии сегодня: "миф" о Златоусте	275
--	-----

Рождественская И.С. Понятие "интеллектуальной честности" у К. Ранера.....	278
---	-----

Хромец В.Л. Головні умови виникнення релігіїзнавства	280
--	-----